

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, *İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya* tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

Hakkâri ili Yüksekova ilçesine bağlı Dağlıca köyünün mezralarından olan Üçkardeş (Zêre) ve Nerik (Nêrik) mezraları, 1993 yılında kamuoyunun da yakından bildiği güvenlik gerekçeli olaylar nedeniyle zorunlu göçe tabi tutulmuştur. Aradan geçen otuz yılı aşkın süreye rağmen, söz konusu mezralara yönelik kalıcı geri dönüş sağlanamamış, yurttaşların yaşam alanlarıyla olan bağları fiilen koparılmıştır.

Zorunlu göçten bugüne kadar geçen sürede, mezralara yalnızca patika yollarla ulaşım sağlanabilmekte olup, herhangi bir araç yolu inşa edilmemiştir. Bu durum, yerleşim yerlerine erişimi fiilen imkânsız hâle getirmekte; yurttaşların mülkiyet, barınma, üretim ve yaşam haklarını kullanmalarını engellemektedir. Hâlihazırda Üçkardeş ve Nerik mezralarıyla doğrudan bağlantılı yaklaşık 1.500 yurttaş bulunmakta olup, yol yapılması ve idari engellerin kaldırılması hâlinde bu yurttaşlar köylerine geri dönmek istediklerini açıkça ifade etmektedir.

Zorunlu göç öncesinde Üçkardeş mezrasında yaklaşık 1.150, Nerik mezrasında ise 850 kişi yaşamaktaydı. Ancak yurttaşlar, yıllar boyunca yalnızca askerî makamlarca verilen geçici ve süreli izinlerle, köylerinde en fazla birkaç gün kalabilmiş; ardından yeniden ayrılmak zorunda bırakılmıştır. Günümüzde dahi, her ne kadar valilik makamlarınca herhangi bir kısıtlama olmadığı belirtilse de fiiliyatta Yüksekova İlçe Jandarma Komutanlığı'ndan izin alınmadan söz konusu mezralara gidilememektedir. Verilen izinler ise birkaç günle sınırlandırılmakta, bu durum kalıcı yaşamı, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini imkânsız kılmaktadır.

Bu uygulamalar, Anayasa'nın 23'üncü maddesinde güvence altına alınan yerleşme ve seyahat özgürlüğü, 35'inci maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı ve 2'nci maddede yer alan hukuk devleti ilkesi ile açıkça çelişmektedir. Ayrıca Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Zorla Yerinden Edilme Rehber İlkeleri ve AIHM içtihatları, yerinden edilen kişilerin güvenli, gönüllü ve onurlu geri dönüşlerinin sağlanmasını devletlerin pozitif yükümlülüğü olarak tanımlamaktadır.

Öte yandan, mezralara ulaşımı sağlayacak yol güzergâhı tamamlandığı takdirde; Yazılı Köyüne bağlı Kapalı, Demirli, Alaso, Çevrecik ve Topacık mezraları da bu yolu aktif biçimde kullanabilecektir. Ancak bu mezralara da hâlen izinle gidilebilmekte, kalıcı dönüşlere müsaade edilmemektedir. Üçkardeş mezrası yolunda bugüne kadar toplam 10 km'lik güzergâhın yalnızca 2 km'lik kısmı tamamlanmış, kalan 8 km'lik bölüm ise yıllardır bitirilmemiştir.

Söz konusu yolun tamamlanması ve mezralara dönüşe izin verilmesi hâlinde, 5.000'den fazla yurttaşın kendi topraklarına geri döneceği ifade edilmektedir. Buna rağmen, bugüne kadar yapılan dilekçe başvuruları ve sözlü talepler karşılıksız kalmış, kamu kurumlarınca verilen hiçbir taahhüt hayata geçirilmemiştir. Özellikle 87 yaşındaki Numan amcanın, kendi köyüne ulaşabilmek için son derece ağır koşullarda yürümek zorunda kalması, yaşanan mağduriyetin insani boyutunu gözler önüne sermektedir.

Beyaztepe, Dilekli, Çanaklı ve Kivona bölgelerinde askerî üslerin kurulmuş olması ve bu alanlarda güvenlik güçlerinin sürekli olarak yaşamlarını sürdürebilmesi, söz konusu mezralara yurttaşların dönüşlerinin de güvenlik gerekçesiyle engellenemeyeceğini göstermektedir. Demokratikleşme ve kalıcı barışın inşası, yerinden edilmiş yurttaşların mekânsal, ekonomik ve toplumsal bağlarının yeniden kurulmasıyla mümkündür.

Bu bağlamda, Hakkâri ilindeki tüm köy ve mezralar bakımından fiilî ve idari kısıtlamaların kaldırılması, ulaşım ve altyapı hizmetlerinin tamamlanması ile kalıcı ve onurlu köye dönüş politikalarının hayata geçirilmesi; teknik bir altyapı meselesinin ötesinde, hak temelli, barışçıl ve demokratik bir kamusal yükümlülük olarak ele alınmalıdır.

Bu bağlamda;

1. Üçkardeş (Zêre) ve Nerik (Nêrik) mezralarına erişimin fiilen Yüksekova İlçe Jandarma Komutanlığı iznine bağlanması dayandığı idari işlem, genelge veya mevzuat hükmü nedir?
2. Valilik makamlarınca "herhangi bir kısıtlama bulunmadığı" yönünde açıklamalar yapılmasına rağmen, sahada izin uygulamasının sürdürülmesi hangi gerekçelerle devam etmektedir?
3. Mezralara verilen izinlerin birkaç günle sınırlandırılması, yerleşme ve seyahat özgürlüğü kapsamında nasıl değerlendirilmektedir?
4. Bu uygulamalar Anayasa'nın 23'üncü maddesi ile güvence altına alınan yerleşme hakkı ile nasıl bağdaştırılmaktadır?
5. 1993 yılından bu yana zorunlu göç mağduru olan yurttaşların köylerine dönüşlerine ilişkin Bakanlığınızın özel bir politika belgesi veya eylem planı bulunmakta mıdır?
6. Fiilî yasakların kaldırılması ve mezralara kalıcı dönüş izni verilmesi yönünde bir idari düzenleme yapılması planlanmakta mıdır?
7. Güvenlik gerekçesi ileri sürülüyorsa, bu gerekçeler hangi somut risk analizlerine dayanmaktadır ve bu analizler neden kamuoyuyla paylaşılmamaktadır?
8. Hakkâri ilinde hâlihazırda fiilî veya idari uygulamalar nedeniyle giriş, yerleşim ya da kalıcı yaşam kısıtlaması bulunan köy ve mezraların sayısı kaçtır, bu yerleşimlerin ilçe bazındaki dağılımı ve kısıtlamaların hukuki dayanakları nelerdir; ayrıca bu kısıtlamaların kaldırılarak yurttaşların kalıcı ve onurlu köye dönüşlerinin sağlanmasına yönelik, hak temelli ve demokratik bir bütüncül politika, takvim veya idari düzenleme Bakanlığınızca planlanmakta mıdır?